

Stanovisko České biskupské konference k očkování proti covid-19

Česká biskupská konference (ČBK) vydává toto stanovisko v situaci pandemie nemoci covid-19, kdy se objevuje velké množství protichůdných tvrzení o očkování, z nichž některá jsou nepravdivá, překroucená nebo jsou součástí různých konspiračních teorií.

Vědci celého světa se v tomto roce spojili v nevídaném úsilí, aby vyvinuli pokud možno účinnou a bezpečnou vakcínu proti nemoci covid-19. Současně se však šíří pochybnosti o etice vývoje a výroby některých očkovacích látek, které jsou (domněle či skutečně) spojeny s použitím tkání pocházejících z potracených lidských plodů.

Toto znepokojení je oprávněné: „Lidský život je posvátný a nedotknutelný v kterémkoliv okamžiku své existence, tedy i v těch počátečních momentech, které předcházejí jeho narození,“ napsal svatý Jan Pavel II. v encyklice *Evangelium vitae*.¹ Křesťanská tradice proto vždy odsuzovala (a stále odsuzuje) umělý potrat jako velké mravní zlo.² Z tohoto důvodu také považuje využití buněk získaných při umělém potratu k lékařským účelům za nepřipustné.³

Očkovací látky proti covid-19 (i ostatním nemocem) lze vyrobit a testovat, aniž bychom nutně potřebovali materiál pocházející z lidských plodů. Na nich se na různých místech na světě usilovně pracuje. Současně ale bohužel platí, že většina vakcín, která bude u nás pravděpodobně během několika následujících měsíců dostupná, byla vyvinuta s pomocí eticky problematického materiálu.⁴

V Evropské unii se aktuálně (na konci prosince 2020) uvažuje o nasazení celkem sedmi vakcín proti covid-19.⁵

Některé výzkumné týmy a farmaceutické společnosti při vývoji vakcíny vůbec nepoužily buněčné kultury pocházející z potracených lidských plodů (CureVac), jiné je naopak při vývoji a/nebo výrobě očkovacích látek uplatnily (AstraZeneca, Janssen Pharmaceutica NV). V ostatních případech se na těchto buňkách jen testovala účinnost výsledné vakcíny a její způsob vývoje a výroby byl jinak morálně nezávadný (BioNtech-Pfizer, Moderna, NovaVax).⁶

Ne všechny vakcíny proti covid-19 jsou si tedy (z etického hlediska) rovny.

V této souvislosti je třeba připomenout zásadní vyjádření Papežské akademie pro život z let 2005 a 2017 a Kongregace pro nauku víry z roku 2008.⁷ Tyto dokumenty jasně rozlišují mezi morální zodpovědností vědců a producentů léčiv, kteří používají morálně problematický biologický materiál, a morální zodpovědností příjemců konkrétních vakcín. Pokud není k dispozici jiná vakcína a pokud existuje nebezpečí závažného ohrožení zdraví, je *morálně*

¹ *Evangelium vitae*, 61.

² Srov. *tamtéž*.

³ Kongregace pro nauku víry, Instrukce *Dignitas personae*, 34-35.

⁴ Při jejich vývoji či testování se používají tzv. fetální buněčné linie označované HEK 293 a PER.C6. Ty vznikly odebráním buněk z těla dvou plodů uměle potracených v roce 1972 a 1985. Tyto buňky se mohou množit donekonečna a slouží dodnes pro řadu vědeckých a lékařských účelů. Výroba očkovacích látek proti covid-19 tak nebyla spojena s provedením nových potratů. Vakcíny samotné také neobsahují žádné buňky plodu.

⁵ Od společností: AstraZeneca, BioNtech-Pfizer, CureVac, Janssen Pharmaceutica NV, Moderna, NovaVax a Sanofi-GSK (vývoj této poslední vakcíny provázejí problémy a její zavedení se opozdí) (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2305).

⁶ Pro přehled viz <https://lozierinstitute.org/update-covid-19-vaccine-candidates-and-abortion-derived-cell-lines/> (stav k 14. 12. 2020). U preparátu Sanofi-GSK potřebné informace zatím chybí.

⁷ PAPEŽSKÁ AKADEMIE PRO ŽIVOT, *Morální úvahy ohledně vakcín připravených z buněk získaných z potracených lidských plodů* (5. 6. 2005) a *Komentář k používání vakcín* (31. 7. 2017); KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, Instrukce *Dignitas personae* (8. 9. 2008), 35. Český překlad těchto dokumentů je v Příloze.

přípustné dát se očkovat nebo očkovat jiné, a to i vakcínou vyvinutou s použitím buněk získaných morálně problematickým způsobem.⁸ Ke stejnému závěru dochází i nejnovější dokument Kongregace pro nauku víry z 21. prosince 2020, který dále upřesňuje, že se to týká i situace „v zemích, kde lékařům a pacientům nejsou eticky bezproblémové vakcíny k dispozici, nebo kde je jejich distribuce obtížnější kvůli speciálním podmínkám skladování a přepravy, nebo když jsou ve stejné zemi distribuovány různé typy vakcín, ale zdravotnické orgány neumožňují občanům vybrat si vakcínu k očkování“.⁹

Aby se předešlo veřejnému pohoršení, musí být jasné, že příjemce takové vakcíny nijak neschvaluje způsob, jak byla vyrobena, a podle svých možností též usiluje o to, aby byla v budoucnu dostupná morálně přijatelná alternativa.¹⁰

Každý člověk má povinnost pečovat o své zdraví, protože představuje vzácný Boží dar, jak o tom píše i *Katechismus katolické církve* v článku 2288. Prevence infekčních onemocnění je důležitou součástí ochrany života a zdraví, kdy nejde jen o nás, ale také o druhé lidi a o společné dobro.¹¹

Co se týče obav o *zdravotní bezpečnost* vakcín, které pociťuje nemálo věřících rodičů, lékařů a jiných osob, je možné říci toto:¹² Je jistě oprávněné žádat zodpovědné instituce a osoby o objasnění často kladených otázek, principů fungování vakcín i mechanismů kontroly jejich zdravotní neškodnosti. Současně je však třeba k alarmujícím zprávám na sociálních sítích a v jiných médiích přistupovat s kritickým úsudkem a ověřovat je u více nezávislých odborníků.¹³

Úkolem České biskupské konference není suplovat činnost vlády či Ministerstva zdravotnictví v této oblasti. Je však na místě rozptýlit největší obavy řady věřících a vnést do problematiky určité světlo.

Proto chceme zopakovat: *nechat se očkovat je morálně přípustné*. Vakcinaci je třeba zvažovat nejen s ohledem na zdraví vlastní, ale i druhých lidí a na společné dobro. Při svém rozhodování tedy nemysleme jen na sebe, ale zvláště na nejzranitelnější spoluobčany, pro něž nakazit se nemocí covid-19 znamená být ohrožen nejen na zdraví, ale též na životě.

Na druhou stranu nelze nikoho diskriminovat kvůli rozhodnutí nenechat se očkovat. „Očkování obvykle není morální povinnost, a proto musí být dobrovolné.“¹⁴ V takovém případě však člověk musí *zodpovědným způsobem* udělat vše potřebné pro to, aby případně nenakazil druhé, zvláště ty, kteří ze zdravotních a jiných důvodů nemohou být očkováni.¹⁵

Svatý Pavel VI. při jedné příležitosti připomněl, že o žádné otázce týkající se člověka „nelze uvažovat jen v částečných perspektivách ať biologických [či] psychologických. [...] Je

⁸ To samé platí například i pro vakcínu proti zarděnkám, kde neexistuje morálně bezproblémová náhrada.

⁹ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Vysvětlující poznámka ohledně morálnosti používání některých vakcín proti covid-19* (21. 12. 2020), 2. Český překlad dokumentu je v Příloze.

¹⁰ Srov. *tamtéž*, 3 a 4.

¹¹ Srov. *tamtéž*, 5.

¹² Výše zmiňovaný dokument správně poznamenává, že hodnocení bezpečnosti a účinnosti vakcín je „eticky relevantní a nezbytné“, ale že „je odpovědností vědců v biomedicíně a lékových agentur“ (*tamtéž*, úvodní část).

¹³ Příkladem takové nepravdivé informace je domněnka, že vakcína proti covid-19 může u žen způsobovat neplodnost.

¹⁴ Srov. *tamtéž*, 5.

¹⁵ Srov. *tamtéž*.

nezbytné brát v úvahu celého člověka a celé poslání, k němuž je povolán, tedy [...] též hlediska nadpřirozená a věčná“¹⁶.

My křesťané máme být pro celou společnost *svědky naděje v moc Kristova vzkříšení*. Zdraví i lidský život je jistě velkou hodnotou – ale tou nejvyšší je vykoupení a věčná spása člověka. Proto nezapomínejme na útěchu a posilu plynoucí z Eucharistie, milost svátosti smíření a pomazání nemocných a hojné Boží dary, které si můžeme vyprosit na přímluvu svatého Josefa během tohoto mimořádného roku. Buďme připraveni kterýkoli den potkat tvář v tvář toho, který je Cesta, Pravda a Život – a především největší láska našeho srdce.

Olomouc, 22. prosince 2020

Mons. Antonín Basler, biskup zodpovědný v ČBK za oblast bioetiky

¹⁶ *Humanae vitae*, 7.